

(Данас, 11.6.2010).

Међународна конференција „Асиметрични ратови, међународни односи и теорија праведног рата“ биће одржана од 17. до 19. јуна у организацији Центра за етику, право и примењену филозофију (Center for Ethics, Law and Applied Philosophy – CELAP), Филозофског друштва Србије и Универзитета у Београду, а под координацијом професора Јована Бабића (Филозофски факултет) и др Петра Бојанића (Институт за филозофију и друштвену теорију). То ће бити једанаеста конференција у низу који траје од 1997, а у оквиру пројекта ILECS (International Law and Ethics Conference Series). У Београду ће се наредне седмице окупити неки од најзначајнијих светских филозофа и политиколога да сучеле мишљења о овим теоријски, али и практички веома значајним питањима.

Један од учесника конференције биће и веома познати Мајкл Волзер (Michael Walzer) са Универзитета Принстон коме ће Универзитет у Београду доделити почасни докторат. Поред њега, конференцију ће обогатити садржајем и Ненси Шерман (Nancy Sherman) са Џорџтауна и Морнаричке академије САД, Дејвид Родин (David Rodin) са Оксфорда, Дејвид Лубан (David Luban) и Џудит Лихтенберг (Judith Lichtenberg) - обоје са Џорџтауна, Мајкл Грос (Michael Gross) са Универзитета у Хаифи, Уве Стајнхоф (Uwe Steinhoff) са Универзитета у Хонгконгу, Николас Фоушн (Nicholas Fotion) са Ејморија, као и други међународни али и домаћи учесници.

Сам назив конференције већ може да најави питања о којима ће се говорити: „асиметрични ратови“ као нови и сада преовлађујући вид ратовања, међународни односи који су данас више обојени проблемом тероризма него икада раније, као и „теорија праведног рата“ са два своја критерија која успостављају *ius ad bellum* (право да се води рат) и *ius in bello* (праведно понашање у рату). Ипак, када се говори о рату, имплицитно се поставља питање да ли постоје изгледи да се у некој блиској будућности он потпуно превлада као начин решавања спорова међу државама.

У том погледу своја становишта сукобљавају присталице космополитизма (идеје о светској власти у јединственој, праведној и на миру заснованој светској држави) и његови противници. Светска власт, сматрају присталице космополитизма, била би гарант мира, али и глобалне правде и благостања. Противници пак наводе аргументе

који су сажето формулисани и у позивном писму које су организатори конференције упутили њеним учесницима. У писму се констатује да стари шаблони решавања проблема оправдања ратова више не изгледају уверљиво. При том се појављују и следећи нови моменти у теорији и пракси ратовања: тенденција криминализације рата, нови начини оправдања војних интервенција, и огромно поље преклапајућих правдајућих разлога који се односе на већ поменути „асиметрични рат“, „рат против терора“, преемптивни и превентивни рат, акције стварања и одржавања мира, али и стратегије мењања политичких режима. Теорија праведног рата, констатује се, изгледа да је суочена са кризом свог правдајућег капацитета, те није јасно да ли то указује на шансу за нови развој те теорије или је поменута криза знак њеног краја.

Организатори конференције заправо упозоравају на опасност да ратови доиста престану, али не зато што ће бити превазиђени светским миром и праведношћу замишљене светске државе која ће бити формирана у релативно скорој будућности, већ због тога што ће неправда и насиље над „некооперативним државама“ или „одметничким режимима“ бити дефинисани не више као рат (па макар и праведан) него као квази-полицијска акција против криминализоване државе или режима.

Да ли је оваква бојазан оправдана? Посматрање актера у међународним односима доиста наводи на помисао да велике силе своју хегемонију у свету легитимишу криминализацијом (неких) својих супарника. Са друге стране, може се рећи да још увек најмоћнија светска сила не криминализује супарнике који имају демократско државно уређење (мада примењује двоструке аршине не криминализујући своје недемократске савезнике). Према томе, могуће је заступати тезу да свет иде ка „еманципацији“ од ратова, превodeћи их полако у различите врсте квази-полицијских акција против супарничких држава, али да се истовремено један вредносни поредак који је заснован на либералним идејама такође налази у дуготрајној експанзији (са повременим тешким падовима – ратови и геноциди двадесетог века).

Вратимо се космополитском концепту светске државе као гаранта мира. Још је Кант у свом спису „Ка вечном миру“ (Zum ewigen Frieden) из 1795. указивао на три фактора који воде ка стању светског мира: „републиканско“ државно уређење (у данашњем речнику њему би највише одговарало оно што се подразумева под „либералним државама“), федерални односи међу државама и „космополитско право“ (које би Кант ограничио на „услове свеопштег гостопримства“). У књизи Религија у границама пуког ума (Religion innerhalb der Grenzen der blossen Vernunft) Кант иде један битан корак даље залажући се за „универзалну републику установљену на законима врлине“ и уводи изузетно значајан појам „етичке заједнице“ (das ethische Gemeine Wesen). Таква заједница је, према Кантовом схватању, циљ историјског развоја човечанства и може се изједначити са „универзалном (светском) републиком“ и „универзалном Црквом“. Но, да би се она

достигла потребно је „етичко сазревање људског рода“. Према томе, из перспективе услова у којима је Кант живео, светска федерација држава се можда могла сматрати реалном опцијом у релативно блиској будућности, док су (праведна) светска власт и држава, према Кантовом схватању, биле оствариве једино у даљој будућности.

Поставља се питање где се ми налазимо сада. Поборници космополитске идеје склони су томе да светски мир и светску државу виде као опције којима је вредно тежити већ у овом историјском тренутку. Јачање улоге Уједињених нација у смислу гаранта мира, али и реформа светске организације у правцу успостављања Генералне скупштине чији би се представници директно бирали гласањем грађана овога света, створили би, према заступницима космополитске идеје, један нови, демократскији и праведнији светски поредак. У таквом поретку, ни питања рата и мира не би више била искључиво у домену одлучивања влада и држављана националних држава, већ у рукама свих грађана света са правом гласа.

Кад је реч о горе поменутој експанзији либералних идеја, вреди се позвати на један познати научни чланак америчког политиколога Мајкла Дојла (Michael Doyle) из 1983, а у коме аутор пружа убедљиву емпиријску евиденцију за свој налаз да је број либералних држава у непрестаном порасту у последња два века, као и да оне не воде међусобне ратове. Зато се може бранити и теза да историјски развој у последња два века показује пораст либералних поредака, као и њихову све већу сарадњу, а која би од стања међусобног нератовања могла да једног дана прерасте у на миру засновану Кантову „етичку заједницу“ као „универзалну републику установљену на законима врлине“. Било којем погледу да смо наклоњенији, космополитском или некосмополитском, једно је сигурно: Кантов идеал вечног мира као стања које је квалитативно другачије од стања „мира“ заснованог на одређењу рата као глобалне квазиполицијске акције, ако и буде достигнут, мораће да сачека доста далеку будућност – ону коју вероватно ниједан читалац ових редова неће доживети.

Све у свему, наша научна јавност може се радовати наредној седмици када ће се у Београду сучелити ове разнородне и често међусобно супротстављене идеје о рату и начинима његовог избегавања, али и оправдавања. Ваља нагласити још једном и то да ће се поменуто сучељавање поново одиграти у оквиру ILECS, чиме се ова серија скупова већ изборила за статус својеврсне традиције у животу не само српске, већ и светске филозофске заједнице.